

LİSE ÖĞRENCİLERİNİN AİLE VE ARKADAŞLARINA YÖNELİK
ŞİDDET KAYNAĞI (MALATYA ÖRNEĞİ)

VIOLENCE PERCEPTIONS OF HIGH SCHOOL STUDENTS 'SCHOOL,
FAMILY AND FRIENDS' ENVIRONMENTS IN THE CONTEXT OF
VIOLENCE SOURCES
(MALATYA SAMPLE)

ИСТОЧНИК НАСИЛИЯ ДЛЯ УЧАЩИХСЯ ЛИЦЕЕВ ПРОТИВ СЕМЬИ И
ТОВАРИЩЕЙ

Rahman ÇAKIR¹

ÖZ

Şiddet olgusu, günlük yaşamda sürekli devam eden ve şekilleri esnek olan bir baskı odağıdır. Çocuklar ve bazı insanlar ilişkilerinde mesajlarını bu yolla vermeye, dikkat çekmeye ve yaptırım uygulamaya çalışırlar. Şiddetin insanlık suçu ve insan hakları ihlali bir davranış ve yöntem olarak görülmesine rağmen her dönem varlığını artarak devam ettirmesi ve uygulayıcıların çocuk yaşlara kadar inmesi, üzerinde çalışmayı ve önlem almayı zorunlu kılmaktadır. Toplumda şiddetin azaltılmasının en önemli yolu, çocukları sağlıklı ve şiddet ortamından mümkün olduğunca uzak yetiştirmektir. Bu çalışma; gençlerin şiddet eğilimleri, şiddeti öğrenme yolları ve iletişimde bulunduğu kişiye görüntür zarar vermeyi hedefleyen fiziksel şiddeti, uygulayan ve uygulanan bireyler üzerindeki etkilerini konu edinmektedir. Amaç; çocukların gelişim süreçlerinde davranış pekişmesi aşamasında sorunlarını çözmek ve isteklerini yerine getirmek için başvurdukları fiziksel/sözel şiddeti nerelerden ve nasıl öğrendikleri, bu davranışı sergilemek için kendilerini hangi gerekçelerle ikna ettikleri ve bu davranışı önleme yollarını tartışmaktır. Araştırmada, HEGEM (Şiddetle Mücadele Vakfı) vakfının Malatya merkez ilçede 2017-2018 eğitim - öğretim yılında liselerde ikinci sınıfta öğrenim gören 3.533 öğrenciye, alan araştırması kapsamında 71 sorudan oluşan ölçme aracı uygulanmıştır. Bu çalışmada adı geçen ölçme aracında yer alan 27-45 arası okul(içi ve çevresi), aile ve arkadaş çevresi kaynaklı şiddet soruları kullanılmıştır. Veriler SPSS 16.0 paket programı aracılığı ile çözümlenmiş ve yorumlanmıştır. Elde edilen bulgular, Türkiye’de fiziksel/sözel şiddetin çocuk yaşta öncelikle aileden öğrenildiğini, arkadaş ve okul çevresi ile pekiştirdiğini, fiziksel/sözel şiddet görmeyen şiddet ve suçlu davranışları uygulamayı körtüklediğini ve fiziksel şiddetin her kesimde görülebileceğini göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Şiddet, Şiddet Davranışı, Lise Öğrenci, Gençlik ve Şiddet

ABSTRACT

The phenomenon of violence is a pressure focus that is constantly continuing in daily life and whose shapes are flexible. Children and some people try to communicate, draw attention and impose sanctions in this way. Despite the fact that violence against humanity and human rights violations are seen as a behavior and method, the necessity of increasing the existence of each period and the decline of the practitioners even at children level necessitates working and taking measures. The most important way to reduce violence in the society is to educate children as healthy and as far away from violence as possible. This study focuses on the effects of violence on young people, their ways of learning violence, and the physical violence that aims to cause visible harm to the person with whom they are interacting. The aim is to discuss where and how children learn the physical / verbal violence they apply to solve their problems in the development process and to discuss the ways in which they

¹ ORCID :0000-0003-1752-3855 Dr. Öğretim Üyesi, Eğitim Fakültesi, Giresun Üniversitesi, rahmancakir@hotmail.com

persuade themselves on the grounds of this behavior and ways of preventing this behavior. In this study, HEGEM (Anti-Violence Foundation) conducted a survey in the central district of Malatya in the 2017-2018 academic year in the second year of secondary school education with 3,533 students. In this study, 27-45 school (inside and around), family and friendship violence questions were used. The data were analyzed and interpreted by SPSS 16.0 package program. The findings are that in Turkey, physical / verbal violence in childhood is first learned from family and friends; it is reinforced by the school environment where physical / verbal violence and criminal behavior is common; witnessing violence fuels similar behaviours; and acts of physical violence can be seen in all segments of the society.

Keywords: Violence, Violent Behavior, High School Students, Youth and Violence

АННОТАЦИЯ

Феномен насилия является одной из опор гибких форм в повседневной жизни человека. Путём такого общения дети и некоторые члены общества пытаются передать свои замыслы, привлечь внимание и вводить санкции в своих отношениях. Так как, насилие рассматривается как преступление, а нарушение прав человека - как поведение и метод и оно продолжает существовать среди детей маленького возраста, нужно обязательно работать над этим явлением и принимать меры предосторожности. Самый важный способ уменьшить насилие в обществе - это воспитывать детей как можно более здоровыми и как можно дальше от насилия. Нижеследующее исследование фокусируется на насильственных тенденциях молодых людей, способах обучения всякому насилию, которое направлено на нанесение видимого вреда такому человеку, с которым они контактируют. Цель этого исследования – выявлять где и как учатся дети физическому /словесному насилию, которое они применяют при решении своих проблем и выполнении своих желаний на этапе консолидации поведения и в период их развития, обсудить способы предотвращения такого поведения. В этом исследовании применено опросник фонда HEGEM (Фонд по борьбе с насилием) состоящий из 71 вопроса, для 3 533 учеников второго класса средней школы центрального округа Малатья 2017-2018 учебного года. В этом исследовании были использованы вопросы насилия из указанного опросника среди 27-45 очагов насилия в школах (внутри и за школьным помещением), в семьях и среди товарищей. По полученным данным было установлено, что в Турции дети физическому/словесному насилию учатся ещё в малом возрасте. Первыми об этом узнавают от членов семьи, друзей, что потом подкрепляется школьной средой. Насилия бывают физическими, вербальными и преступными.

Ключевые слова: насилие, насильное поведение, старшеклассник, молодежь и насилие.

GİRİŞ

Şiddet; Dünya Sağlık Örgütü (WHO) tarafından, “fiziksel güç veya iktidarın kasıtlı bir tehdit veya gerçeklik biçiminde bir başkasına uygulanması sonucunda maruz kalan kişide yaralanma, ölüm ve psikolojik zarara yol açması ya da açma olasılığı bulunması” durumu olarak tanımlanmaktadır. Hukukçular şiddet eylemleri için “İnsanın, benzerlerine karşı giriştiği, onlarda önemli ya da önemsiz hasarlar veya yaralar oluşturan, saldırganlık ve hoyratlık ifade eden hareketlerdir.” açıklamasında bulunmaktadırlar. Şiddeti en çok yaşayan gruplar; çocuklar, kadınlar ve yaşlılardır. Şiddet uygulamalarında en çok karşılaştığımız araçlardan birisi ateşli silah kullanımıdır. Ateşli silah şiddet olgularının sonucunu ağırlaştırıcı bir unsur olmanın yanı sıra şiddete yönelten de bir etkidir. Bireysel silahlanmanın artışı ile birlikte hem şiddet olaylarında hem de ölümlerle biten olaylarda ülkemiz dahil her yerde büyük artış görülmektedir. Ateşli silah kullanılarak işlenen cinayetler büyük bir yüzdeyi oluşturmaktadır. Şiddet içeren ölümlerin %60’ında ateşli silah kullanılmaktadır. Yapılan araştırmalara göre, evde silah bulundurma intihar riskini beş kat arttırmakta, cinayet riskini 3 kat arttırmaktadır. Şiddeti değerlendirirken şiddete maruz kalan, şiddeti yaşayan gruplara göre bir sınıflama yapılabilir: Kadına yönelik şiddet, çocuğa yönelik şiddet, yaşlıya yönelik şiddet, akranlar arası şiddet, kardeşler arası şiddet, flört şiddeti, engelliye yönelik şiddet, LGBT şiddeti, mülteci şiddeti, kişinin kendine yönelik şiddeti. Uygulanan şiddet tipine göre ise şu alt başlıklarda sınıflama yapmak mümkündür: Fiziksel şiddet, cinsel şiddet, duygusal şiddet, ekonomik şiddet, siber şiddet.

LİSE ÖĞRENCİLERİNİN AİLE VE ARKADAŞLARINA YÖNELİK ŞİDDET KAYNAĞI

Şiddetin altında yatan neden açıklanırken günümüzde en yaygın kullanılan model “ekolojik model”dir. Bu model, şiddete neden olan kişisel duruma ilişkin ve sosyokültürel etkenlerin açıklamasını temel almaktadır. Bu modele göre kadına karşı uygulanan şiddet sosyal çevrenin farklı düzeylerindeki etkenlerin birbiriyle etkileşimlerinden kaynaklanır. Bu model, merkezleri aynı olan dört daire ile gösterilebilir. En içteki daire herkesin ilişkilerdeki davranışlarına taşıdığı biyolojik ve kişisel geçmişi temsil etmektedir. İkinci daire, çoğunlukla aile ya da diğer tanıdıkları içine alan, istismarın gerçekleştiği ortamı göstermektedir. Üçüncü daire ise yaşanılan çevre, işyeri, sosyal ağlar ve arkadaş grupları gibi iletişim örüntülerini içeren hem formel hem de formel olmayan kurum ve sosyal yapıları temsil etmektedir. Dördüncü ve en dıştaki daire kültürel normların da dahil olduğu ekonomik ve sosyal çevreyi göstermektedir. Kadın, çocuk ve yaşlıların genelde aynı ailede birlikte yaşıyor olmalarından dolayı aile içi şiddet kavramı hepsini birlikte değerlendirmek için kullanılan bir terim haline gelmiştir. Aile içi şiddet her ne kadar aileyi oluşturan kişiler arasında birbiriyle olan şiddet ilişkisini incelemek üzere çoğunlukla erkeğin kadına uyguladığı şiddet olarak ortaya çıkmaktadır. Bunu çocuk istismarı ve yaşlı istismarı izlemektedir. Ancak aile içi şiddet olgularının büyük kısmı bildirilmemesi ve olayın uzmanlar tarafından değerlendirilmemesine bağlı olarak gün yüzüne çıkmamaktadır. Aile içi şiddet her yıl milyonlarca kişiyi etkilemektedir. Örneğin Amerika Birleşik Devletleri’nde, yılda iki ile dört milyon kadın yakın ilişki içinde oldukları partnerleri tarafından dövülmektedir. Fiziksel istismarın tek bir kişiye yöneltilmiş olması halinde bile bu duruma şahit olan bütün aile bireyleri de olumsuz olarak etkilenmekte ve etkisi yıllarca sürmektedir. Bu ailelerin içinde yaşadıkları ev, güvenli olmaktan uzaklaşmakta ve şiddetin her an görülebileceği bir yer olmaktadır.

Şiddet olgusu, günlük yaşamda sürekli devam eden ve şekilleri esnek olan bir baskı odağıdır. Çocuklar ve bazı insanlar ilişkilerinde mesajlarını bu yolla vermeye, dikkat çekmeye ve yaptırım uygulamaya çalışırlar. Şiddetin insanlık suçu ve insan hakları ihlali bir davranış ve yöntem olarak görülmesine rağmen her dönem varlığını artarak devam ettirmesi ve uygulayıcıların çocuk yaşlara kadar inmesi üzerinde çalışmayı ve önlem almayı zorunlu kılmaktadır. Modern toplumlarda şiddet eylemlerinin kaynaklarının artması, şiddet eylemlerinin gündelik yaşamın olağan bir fenomene dönüşmesine yol açmıştır (Kızmaz, 2006, s.248).

Çocukların yakın çevreleri ile yaşadıkları; konuşurken başka yere bakma, dinlememe, başarılarını görmezden gelme, sık eleştirme, tehdit etme, sorularını cevapsız bırakma, suçlama, aşağılama, başkalarıyla karşılaştırma, yapabileceğinden fazlasını bekleme, reddetme, yalnız bırakma, korkutma, suça yöneltme, kardeşler arasında ayırım yapma, önemsememe, küçük düşürme, alaylı konuşma, lakap takma gibi duygusal davranışlar onların duygu dünyasında önemli sorunlar doğurmaktadır. Bu sorunlar süreç içerisinde başka sorunların doğmasına, duygusal ve davranışsal bozukluklar yaşamalarına, aile oluşturdıklarında eşleri ve çocukları ile uyum sorunu yaşamalarına sebep olabilmektedir.

Aile içinde uygulanan sözel, duygusal ve sosyal şiddet daha sonra fiziksel şiddete dönüşebileceği ve önlenmesi zor veya imkânsız sonuçlar doğurabileceği bilinmelidir. Bu çalışmada özellikle çocukları şiddete yönelten, fiziksel şiddeti öğrenme yolları ve bu sorunların çözümüne ilişkin yaklaşımlar tartışılacaktır. Şiddetin ailede başladığını varsayıldığında aile içi şiddet kapsamında tüm şiddet çeşitlerinin çocuklara uygulanabileceğinden bahsedilebilir. Aile içi şiddet; eşler arası, anne-baba arası veya ebeveyn-çocuklar (anne ve/veya) babanın çocuklarına karşı veya çocukların ebeveynine karşı şiddet meydana gelen fizikî, sözel veya psikolojik anlamda güç ve kuvvet kullanımının bütünüdür (Genç ve Seyyar, 2010, s.22).

Gençler normların kendilerini kısıtlayan birer engel olduğu algısıyla norm dışı davranışlar sergileyerek dikkat çekme ve varlıklarını gösterme çabası içinde olabilirler. Toplum düzeni sağlamak amacıyla oluşturulan normların çiğnenmesi o kişinin normalden sapmış bir davranışa yöneldiği anlamına gelir. Bu sapkın davranışların tekrarı bireyi daha fazla norm ihlal etmeye sürükler ve şiddete eğimli bir birey olmaya zorlar (Gül ve Güneş, 2009, s.84-86). Gençler çevresindeki modellerin kendi saldırganlık dürtülerini nasıl dizginlediğini gözleyerek ve onlara öykünerek kendi davranış biçimlerini geliştirirler (Sever, 2002). Suç; bireylere, topluma ve kamu düzenine olan sayısız olumsuz etkileriyle başa çıkılması ve önlenmesi gereken bir problemdir. Suç, bireyin toplumun içinde yürürlükte olan kurallara aykırı davranışlarda bulunmasıdır. Suçun yol açtığı sorunlar görünenden çok daha fazladır. Bu zararlar suçun doğrudan sebep olduğu maddi manevi yıkımlardan başlar ve direkt olarak mağdurun, sonra dolaylı olarak yakınlarının ve tüm toplumun, zaman zamanda telafisi mümkün olmayan kayıplara kadar uzanır. Suçun neden olduğu maddi hasarların yanı

sıra, toplumsal sarsıntı, korku ve güvensizlik ortamı da tamiri zor olan hasarlardandır (Dolu, Şener ve Doğuş, 2010, s.61).

Yapılan araştırmalar şiddetin yalnızca kişilik ve genetik faktörlerden ortaya çıkmadığını ortaya koymaktadır. Şiddetin bireysel faktörlerin dışında ailesel, toplumsal ve çevresel faktörleri söz konusudur.

Gençleri şiddet uygulamaya iten sebepleri şöyle sıralayabiliriz; davranışlarını kontrol etmekte zorluk yaşamaları, hayal kırıklığına karşı toleransın düşük olması; bir engellenmeyle karşılaştıkları zaman başa çıkma yollarını bilememeleri; sorun çözme, öfke kontrolü ve iletişim kurma gibi sosyal becerilerinin zayıf olması; çocukların eğitim yaşamının ihmal edilmesi; ailenin tutarsız ve çok sert disiplin uygulamaları; ailede iç çatışma olması, ev içinde şiddetin ve istismarın olması; çocuklarda madde kullanımı ve depresyon belirtileri olması.

Şiddet; öğrenme yoluyla kazanılan eylem boyutlu bir olgudur. İnsan sorunlarının çözümü için hangi yollara başvuracağına sosyal çevresinden öğrendiği yöntemlere göre karar verir. Yaş ilerledikçe yeni elde ettiği kazanımlarla bu düşüncesini tashih eder. Bu süre esnasında bağışlık kazanan davranışlarını kullanmaya devam eder. Ya da çaresiz kaldığı, sözünün bittiği yerlerde daha önce öğrenilmiş olan eylemlerini devreye sokar.

Şiddet davranışı hakkında dar ve geniş çaplı tanımlar yapılmıştır. Herkes kendi bilim perspektifinden bir tanım oluşturur. Sosyal bilimciler, hukuk bilimcileri ve fen bilimcileri kendilerine göre tanımlar yapmışlardır. Fiziksel şiddet daha çok kriminoloji bilimcileri tarafın-dan tanımlanmıştır.

Şiddet, meşruyetine bakılmaksızın hedefe ulaşmak için kullanılan araçtır (Riches, 1998, s.18). Şiddet; sosyal olarak hiçbir şekilde meşru görülmeyen, fiziksel olarak zarar veren saldırılar (Kayaoglu, 2000), başkasına kötülük yapma ve sancı çektirme maksadıyla zarar verme, eziyet etme, insanlara karşı fizikî güç kullanma, onları tehdit etme, nefsanî duygular ve ilkel dürtüler gibi sebeplerle kişilerin, başkaları üzerinde uyguladıkları kaba kuvvettir (Genç ve Seyyar, 2010, s.25).

Hukukçulara göre şiddet; insanın benzerlerine karşı başlattığı, önemli veya önemsiz derecelerde hasarlar oluşturduğu, saldırganlık ve hoyratlık ifade eden davranışlar, Medeni Kanuna göre ise; insanı istemi dışında hareket etmeye zorlayacak nitelikteki eylemler (Ayan, 2010, s.24) olarak tanımlamaktadır.

Fiziksel (bedensel) Şiddet, İnsana tekme tokat atma, dövme, el-kol bükme, yumruklama, iterek yere düşürdükten sonra tekmeleme, yere ya da duvara fırlatma, bedenlerinde sigara sön-dürme, saç çekme, ısırma ve tükürme, kişinin kafasını duvara çarpma şeklinde tezahür etmektedir (Genç ve Seyyar, 2010, s.773). Fiziksel şiddet insanların bedensel bütünlüğüne karşı dışarıdan yöneltilen, sert ve acı verici bir edimdir. Mala, cana, sağlığa, bedensel bütünlüğe, birey özgürlüğüne karşı bir tehdit oluşturması söz konusudur (Ünsal, 1996, s.32, Şenyuva ve Yavuz, 2009, s.1). Ebeveynlerin şiddet eğilimleri ve olayları çözme yöntemleri çocuklar için önemli bir rehber ve rol model olarak algılanmaktadır.

Gençlerin sosyal olarak aşırı içine kapanık olmaları, şiddete uğramaları, başkaları tarafından kolayca kızdırılmaları, aşırı alıngan olmaları, öfke kontrol edememeleri, bireysel farklılıklara tolerans gösterememeleri, agresif ve negatif olmaları, çok çabuk hayal kırıklığına uğramaları gibi özellikleri onların şiddet davranışı gösterme risklerini artırmaktadır. Şiddet riski içeren bu faktörlerin önceden belirlenip gerekli önlemlerin alınması şiddet davranışının azalması veya önlenmesine olumlu katkı sağlayacaktır.

Genç bireylerin şiddet eğilimlerini ve uygulama isteklerini anlamak için bazı uyarı dikkate almak gerekir. Şiddet davranışı; içine kapanma, içinde bulunduğu ortama uyum sağlayamama, yazı ve resimlerinde şiddet içerikli ifadeler bulunması, öfke patlaması yaşama, zorbaca davranışlarda bulunma, kurallara, otoriteye karşı gelme ve farklılıklara karşı ön yargılı olma gibi çok sayıda değişken etkilemektedir. Bu değişkenlere ek olarak; madde ve alkol kullanımı, bir çeteye bağlı olma, silaha yasal olmayan yollardan ulaşabilme, şiddet içerikli programlara ilgi duyma, şiddet içerikli davranışlara karşı duyarsızlaşma, okul dışında internet kafelerde zaman geçirme, internette kontrolsüz dolaşma, televizyonda şiddet içerikli programlar izleme ve medyanın olumsuz etkileri gibi özellikler de sayılabilir.

Bedensel ve bilişsel açıdan enerjik bir dönem olması nedeniyle gençlik, doğru yönlendirildiği takdirde birçok meseleyi çözüme kavuşturacak aksiyon ve beceriye sahiptir (Kara, 2013; 8). Bu yönüyle gençlik, aynı zamanda çok önemli bir insan kaynağıdır. Akın'a göre gençlik dönemi, insan hayatının en dinamik dönemi ve bir kimlik arayışı, inşası sürecidir (Akın, 2014; 10). SEKAM'ın (2013, 9), "Türkiye Gençlik Raporu: Gençliğin Özellikleri, Sorunları, Kimlikleri ve Beklentileri" başlıklı çalışmasında, gençlerin genel olarak şiddete eğilimlerinin olduğu, şiddet eğiliminin belirleyici unsurlarının cinsiyet, eğitim düzeyi,

LİSE ÖĞRENCİLERİNİN AİLE VE ARKADAŞLARINA YÖNELİK ŞİDDET KAYNAĞI

ekonomik durum ve yaşanan bölge koşulları olduğu sonucuna varılmıştır. 2006 yılında İstanbul'daki 15-24 yaş aralığındaki 1014 gençle yapılan saha araştırmasında elde edilen bulgulara göre Türkiye'de gençlere ilişkin sorunların başında aile içi şiddet başı çekmektedir (Gür ve diğerleri. 2012; 22).

Gençlerin ve ergenlerin suç ve şiddete yönelmelerinde bilişim teknolojileri ve sosyal medyanın da etkisi olduğu yönünde tezlerin yanında Aksüt ve Batur'un (2007) çalışmalarında vardıkları sonuca göre ergenlerin şiddete eğilimli olmalarında ya da şiddet olaylarına karışmalarında internetin ve televizyonun değil, eğitim sisteminin etkili olduğu görülmüştür. Bu bağlamda çalışmada özellikle eğitim sisteminin sınav odaklı, katı rekabetçi yapısı ile ailelerinin çocukluk çağında, çocukluğun yaşanmasına imkân verilmemesi gibi uygulamalara gönderme yapılmaktadır.

Okulda şiddet kavramı, öğrenci veya öğretmenlere yönelik başvuru alan eğitim ve öğretim süreçlerine zarar veren saldırganlık ve suç gibi uygulamaların sözel veya davranış boyutunda sergilenmesini ifade eder. Okulda güven ortamını tehdit eden okuldaki kişilerin can, mal ve onurlarını hedef alan her türlü olumsuz uygulama bu kapsama girer. Öğülmüş (2006)'e göre okullarda şiddet, fiziksel olduğu gibi sözel, davranışsal (dışlama, küçük düşürme, hakkında dedi kodu yayma, öğrencinin veya eğitim çalışanlarının eşyalarına zarar verme), cinsel saldırıda (sözel veya fiziksel) bulunma gibi çok değişik çeşitlerde de olabilir. Okul şiddeti, fiziksel olarak saldırganca eylemlerde bulunmanın dışında; kaba davranmak, alay etmek, sataşmak, küçük düşürmek, aşağılamak, hakaret etmek gibi psikolojik boyutlu eylemleri, hatta haraç almak ve cinsel tecavüz gibi suç kapsamına giren yıkıcı eylemleri de kapsar.

Türkiye'de okul şiddeti "Eti senin kemiği benim" kültürünün etkisiyle uzun yıllar kamuoyu tarafından görmezden gelinmiştir. Son yıllarda şeffaflaşma, demokratikleşme ve insan hakları alanında yaşanan zihinsel dönüşümleri okuldaki şiddeti de gün yüzüne çıkarmıştır. Özellikle, 2000'li yıllardan sonra Türkiye'de de okullarda şiddet olaylarının medyanın ilgisini çeker boyutlara eriştiği, özellikle okullarda zorbalık (school bullying) olaylarının eğitim ve öğretimin kalitesini etkileyici boyutta olduğu rapor edilmeye başlanmıştır (Kepenekçi-Karaman ve Çınkır, 2006).

Türkiye'de eğitim ortamı ve uygulamalarında son yıllarda olumlu gelişmeler yaşanmıştır. Ancak buna rağmen okul şiddeti, varlığını sürdürmeye devam etmektedir. Ülkemizde şiddetle ilgili olarak yapılan bilimsel çalışmaların bulguları da vurgulanan sosyolojik ve kültürel arka planı teyit etmektedir. TBMM Şiddet Araştırma Komisyonu Raporuna göre, ortaöğretim gençliğinin, %9,2'si delici-kesici alet taşımakta, %5,9 ateşli silah bulundurmuş, %7,7'si de çete üyesidir. Türkiye'de ortaöğretim kurumlarına devam eden öğrencilerin %64,4'ünün son bir yıl içinde üzücü olarak tanımlanabilecek bir olay yaşadıklarını belirttikleri görülmüştür. Öğrencilerin %10'u kendisine zarar vermeyi denemiş, %27,4'ü ise bunu yapmayı düşünmüş; %23,9'u ailelerinde şiddet olduğunu belirtmiş; %57,8'i okuldaki eğitimin yetersiz olduğunu ve %50,4'ü okulda örnek alınan kişilerin şiddet içeren davranışlarının sorun yarattığını belirtmiştir. Son üç ay içinde gençlerin %22'si fiziksel şiddet, %53'ü sözel şiddet, %36,3'ü duygusal şiddet ve %15,8'i cinsel şiddet ile karşılaşmış; %35,5'i fiziksel şiddet, %48,7'si sözel şiddet, %27,6'sı duygusal şiddet ve %11,7'si ise cinsel şiddet uyguladığını belirtmiştir (TBMM Şiddet Araştırma Komisyonu Raporu 2007).

Diğer yandan Özcebe ve diğerleri. (2006) Ankara ilinde üç farklı lisede son üç ay içinde öğrencilerin %16,1'inin şiddete maruz kaldığını, %8,8'inin şiddet uyguladığını, %20,6'sının hem şiddete maruz kaldığını hem de şiddet uyguladığını ve öğrencilerin herhangi bir nedenle şiddete tanık olma oranının %45,5 olduğunu saptamışlardır. Bellici ve diğerleri. (2012) çalışmasında da öğrencilerin beş üzerinden 3,53'lük ortalamayla orta düzeyin biraz üstünde şiddete eğilimli oldukları görülmüştür. Bu bulgular ve sonuçlar ortaöğretim gençliğinin şiddet konusunda risk grubu oluşturduğunu göstermektedir.

YÖNTEM

Evren ve Örneklem

Toplumda, çocuklar ve kadınlardan sonra şiddetten en çok etkilenen toplumsal kesim gençlerdir. Gençler şiddeti çeşitli yaşantılarla öğrenmekte, kanıksamakta ve zamanla şiddetli davranış göstermektedirler. Sosyoekonomik açıdan ülkemizin orta düzeyde gelişmiş illerinden olan Malatya ilinde öğrenim gören lise öğrencilerinin şiddete maruz kalma, öğrenme, uygulama ve etkilenme durumlarını konu alan bu çalışmanın amacı söz konusu ilde liseli gençlerin ailede ve okulda öğrendikleri şiddeti karşılaştırmalı olarak analiz etmektir.

Demografik Durum

Sakarya ilinde araştırma kapsamında görüşlerine başvuru olan 8.724 lise ikinci sınıf öğrencisinin % 39'u ailede iki kardeş olduklarını, % 30'u üç kardeş ve % 22'si de üçten fazla kardeş olduklarını ifade etmişlerdir. Bu gençlerin % 85'i çekirdek aile olarak yaşamaktadır. Büyük-baba, nine, amca, hala, dayı, teyze gibi geniş aile tipinde beraber yaşayanlar ise %15 seviyesindedir. Öğrencilerin % 83'ü düzenli bir aileye sahip olup ebeveynleri ayrı yaşayanlar % 7'dir. Anne ve/veya babası üvey olanları da kattığımızda boşanmış ailelerin % 12 seviyesinde olduğu görülmektedir. Bu oranlar Türkiye'de boşanma oranı ile yakınlık göstermektedir. Türk aile yapısında çekirdek aileye geçiş süreci devam etmektedir. Bu çekirdek aile kurgusu büyükanne/babaların yalnız yaşadığı ve bu yalnızlık sonucu onların gelecekte devlet tarafından bakımlarının gerekliliğini gündeme getirmektedir. Çekirdek ve düzenli ailelerde aile içi fiziksel şiddetin daha düşük olacağı düşünülmektedir.

Lise Öğrencilerine Yönelik Anket Araştırması

Araştırmada, HEGEM (Şiddetle Mücadele Vakfı) vakfının Malatya merkez ilçede 2018-2018 eğitim- öğretim yılında liselerde ikinci sınıfta öğrenim gören 3.533 öğrenciye (Erkek ve kadın sayıları eşit olarak), alan araştırması kapsamında 71 sorudan oluşan ölçme aracı uygulanmıştır. Bu çalışmada adı geçen ölçme aracı yer alan 27-45 arası okul(içi ve çevresi) aile ve arkadaş çevresi kaynaklı şiddet soruları kullanılmıştır.

Anket veri analizleriyle liseye devam eden öğrencilerin;

- Geçmiş/çocukluk yaşantıları,
- Aile içi şiddet,
- Temel eğitim döneminde karşılaştıkları şiddet,
- Sosyal çevrelerinde şiddet,
- Hayat hakkındaki duygu ve düşünceleri,
- Travmatik yaşantıları olup olmadığı incelenmiştir.

Tablo 1: Ebeveyn Şiddetine Maruz Kalma

Çocukluğunuzda, annenizden FİZİKSEL şiddet gördünüz mü?	
FİZİKSEL ŞİDDET GÖRME	%
HAYIR	66
EVET	34
ŞİDDET GÖRME SIKLIĞI	
	%
A) Haftada birkaç kez	6
B) Ayda birkaç kez	8
C) Yılda birkaç kez	14
Çocukluğunuzda, babanızdan FİZİKSEL şiddet gördünüz mü?	
FİZİKSEL ŞİDDET GÖRME	%
HAYIR	78
EVET	22
ŞİDDET GÖRME SIKLIĞI	
	%
A) Haftada birkaç kez	4
B) Ayda birkaç kez	5
C) Yılda birkaç kez	11

Malatya'da lisede öğrenim gören ve ankete katılan öğrencilerin; çocukluklarında, annelerinden fiziksel şiddet görme oranı %34; babalarından fiziksel görme oranı ise %22'dir. Yani anneler, babalara göre %12 oranında çocuklarına daha fazla fiziksel şiddet uygulamaktadırlar.

LİSE ÖĞRENCİLERİNİN AİLE VE ARKADAŞLARINA YÖNELİK ŞİDDET
KAYNAĞI

Tablo 2: Kardeş Şiddetine Maruz Kalma

Ağabeyiniz (varsa) geçmişte size fiziksel şiddet uyguladı mı?		
FİZİKSEL ŞİDDET GÖRME		%
HAYIR		78
EVET		22
Ablanız (varsa) geçmişte size fiziksel şiddet uyguladı mı?		
FİZİKSEL ŞİDDET GÖRME		%
HAYIR		82
EVET		18
ŞİDDET GÖRME SIKLIĞI		%
A	Haftada birkaç kez	6
B	Ayda birkaç kez	5
C	Yılda birkaç kez	9
ŞİDDET GÖRME SIKLIĞI		%
A	Haftada birkaç kez	5
B	Ayda birkaç kez	3
C	Yılda birkaç kez	5

Malatya liselerinde öğrenim gören ve ankete katılan öğrencilerin %22'si ağabeyinden ve

%18'i ablalarından çocukluklarında fiziksel şiddet gördüklerini beyan etmiştir.

Tablo 3: Kardeşe Şiddet

Siz (VARSA) kardeşlerinize fiziksel şiddet uyguladınız mı?		
FİZİKSEL ŞİDDET GÖRME		%
HAYIR		62
EVET		38
ŞİDDET UYGULAMA SIKLIĞI		%
A	Haftada birkaç kez	13
B	Ayda birkaç kez	8
C	Yılda birkaç kez	11

Malatya ilinde liseye devam eden öğrencilerden ,Varsa; kardeşinize fiziksel şiddet uyguladınız mı' sorusuna evet diyenlerin oranı %38'dir. Ankete katılan lise öğrencilerinden %21'i kardeşine/kardeşlerine haftada ya da ayda olmak üzere fiziksel şiddet uygulamışlardır.

Tablo 4: Öğretmen Şiddetine Maruz Kalma

İlköğretim yıllarındaki öğretmenlerinizden fiziksel şiddet gördünüz mü?		
		%
HAYIR		64
EVET		36
ŞİDDET GÖRME SIKLIĞI		15
A)	Haftada birkaç kez	
B)	Ayda birkaç kez	9
C)	Yılda birkaç kez	14

Malatya ilinde, ankete katılan lise öğrencilerinin %36'sı, ilköğretim yıllarında öğretmenlerinden fiziksel şiddet gördüğünü

beyan etmiştir.

Tablo 5: Anne Öfkesi

Annemiz evde öfkeli davranışlar sergiler mi?		
SEÇENEKLER		%
HAYIR		34
EVET		66
DAVRANIŞ SIKLIĞI		
A	Haftada birkaç kez	18
B	Ayda birkaç kez	17
C	Yılda birkaç kez	21

Ankete katılan öğrencilerin %66'sı annelerinin evde öfkeli davranışlar sergilediğini ifade etmiştir. Annelerin haftada ya da ayda birkaç kere öfkeli davranışlar gösterdiği hane oranı ise %35'tir. Bu gerçekten de yüksek bir orandır. Bu ailede herkesi ve özellikle çocukları gelişim sürecinde çok olumsuz etkileyen bir özelliktir.

Tablo 6: Baba Öfkesi

Babanız evde öfkeli davranışlar sergiler mi?		
SEÇENEKLER		%
HAYIR		36
EVET		64
DAVRANIŞ SIKLIĞI		
A)	Haftada birkaç kez	10
B)	Ayda birkaç kez	17
C)	Yılda birkaç kez	25

Babasının evde öfkeli davranışlar gösterdiğini ifade eden öğrencilerin oranı %64'tür. Ailelerin %27'sinde babalar haftada ya da ayda birkaç kere evlerinde öfkeli davranışlar sergilemektedir. Babaların evde öfkeli davranışlar sergileme düzeylerinin annelere göre biraz daha düşük (%2) olduğu anlaşılmaktadır. Bu fark, babaların daha az süreli evlerden bulunuyor olmalarından doğmuş olabilir.

Tablo 7: Öfkeli Davranış

Siz, evinizde öfkeli davranışlar sergiler misiniz?		
SEÇENEKLER		%
HAYIR		21
EVET		79
DAVRANIŞ SIKLIĞI		
A)	Haftada birkaç kez	34
B)	Ayda birkaç kez	22

LİSE ÖĞRENCİLERİNİN AİLE VE ARKADAŞLARINA YÖNELİK SİDDET
KAYNAĞI

C)	Yılda birkaç kez	18
----	------------------	----

Liseye devam eden gençlerin %79'u kendi yaşadıkları evlerinde öfkeli davranışlar sergilediklerini beyan etmişlerdir. Bu sonuç, Malatya ilinde yaşayan gençlerin anne babalarından daha çok öfkeli davranış özelliklerine sahip olduğunu göstermektedir.

Tablo 8: Çocuklukta Kavgaya Karışma Durumu

Çocukluğunuzda kavgaya karışır mıydınız?		
SEÇENEKLER		%
HAYIR		37
EVET		63
DAVRANIŞ SIKLIĞI		
A)	Haftada birkaç kez	23
B)	Ayda birkaç kez	20
C)	Yılda birkaç kez	23

Malatya liselerine devam eden gençlerin anket verilerine göre %60'i, çocukluğunda kavgaya karışmıştır. Gençliğin en az üçte biri çocukluğunda haftada ya da ayda bir kaç kere kavga ederek büyümüşse geleceğin ailelerinde, sokaklarında, iş ortamlarında, sağlık ve spor alanlarında şiddet olasılığı da yüksek demektir.

Tablo 9: Kendine Zarar Verme

Geçmişte kendinize kasten fiziki zarar verdiniz mi?		
SEÇENEKLER		%
HAYIR		75
EVET		25
DAVRANIŞ SIKLIĞI		
A)	Haftada birkaç kez	8
B)	Ayda birkaç kez	6
C)	Yılda birkaç kez	12

Malatya ilinde liseye devam eden ve ankete katılan öğrencilerin %25'i kendilerine fiziki zarar verdiklerini ifade etmiştir. Her 10 öğrenciden 8'inin öfkeli davranış sergilediği bir ilde bu oranda kendine zarar fiziki zarar davranışı anlaşılabilir.

Tablo 10: Delici-Kesici Alet Taşıma

Çevredeki gençler delici-kesici alet (jilet, çakı, bıçak, şiş vb.) taşıyor mu?		
SEÇENEKLER		%
HAYIR		51
EVET		49
DAVRANIŞ SIKLIĞI		
A	Haftada birkaç kez	
B	Ayda birkaç kez	
C	Yılda birkaç kez	13

Liseye devam eden öğrencilerden %49'u, arkadaşlarının delici-kesici alet taşıdığını beyan etmiştir .

Tablo 11: Sıkıntıların Paylaşıldığı Kişi

Önemli bir sıkıntınızı, öncelikle kiminle paylaşmayı yeğlersiniz?		
SEÇENEKLER		%
A	Anne	36
B	Baba	8
C	Arkadaş	52
D	Rehber Öğretmen	4

Malatya liselerinde okuyan ve ankete katılan gençlerin, önemli sorunlarını öncelikle arkadaşlarıyla paylaştığını (%52) görüyoruz. Anneler 2. sırada yer(%36) almaktadır. Dramatik olan ise, böylesi hassas bir konuda rehber öğretmenlerin tercih edilme oranının neredeyse yok düzeyinde (%4) olmasıdır.

Tablo 12: Okul Ortamlarındaki Duygu Durumu

Kendinizi, önceki okul ortamlarında gergin, mutsuz hissedermiydiniz?		
SEÇENEKLER		%
HAYIR		13
EVET		87
DUYGU SIKLIĞI		
A)	Haftada birkaç kez	34
B)	Ayda birkaç kez	30
C)	Yılda birkaç kez	19

Okulların istenen, sevilen yerler haline getirilemediği tablo 37'de çok net görülmektedir. Ankete katılan öğrencilerin %87'si okul ortamlarında kendini ,gergin, mutsuz' hissederek eğitimini sürdürmektedir. Oran diğer illerde de benzer düzeydedir. Sadece bu durum bile eğitim sistemimizin yeniden sorgulanması için çok önemli bir nedendir.

Tablo 13: Anlaşmazlık Çözümü

(Varsa) Kardeşinizle aranızda anlaşmazlıklarınızı daha çok nasıl çözüyorsunuz?		
SEÇENEKLER		%
A	Birbirimize küserek	21
B	Münakaşası yaparak	33
C	Şiddete başvurarak	18
D	Karşılıklı konuşarak	30

İnsan ilişkilerinde anlaşmazlıklar yaşanması kaçınılmazdır. Sorun ortaya çıkan anlaşmazlıkları nasıl çözebileceğimiz boyutundadır. Liseye devam eden ve ankete katılan öğrencilerin ancak %30'u kardeşleriyle yaşadıkları anlaşmazlıkları ,karşılıklı konuşarak' halletme yolunu seçtiklerini ifade etmiştir. Anlaşmazlık yaşandığında, küsmek, münakaşa etmek ve şiddete başvurmak bir şekilde olumsuz/yıkıcı tutumları anlatır; ama ne yazık ki, bu oran Malatya ili için %70 gibi yüksek bir orana tekabül etmektedir.

Tablo 14: Şiddete Uğrama Korkusu

Okulla ev arasında şiddete uğrama korkusu yaşar mısınız?	
SEÇENEKLER	%
HAYIR	74
EVET	26
KORKU DERECEŚİ	

LİSE ÖĞRENCİLERİNİN AİLE VE ARKADAŞLARINA YÖNELİK ŞİDDET
KAYNAĞI

A)	Haftada birkaç kez	8
B)	Ayda birkaç kez	6
C)	Yılda birkaç kez	14

Liseye devam eden gençlerin yaklaşık dörtte biri (%26) ,okulu ile evi arasında şiddete uğrama korkusu' yaşadığını beyan etmiştir. Gençlerin delici-kesici alet taşıması ile şiddet korkusu yaşaması arasında bir bağ olduğu düşünülebilir.

Tablo 15: Trafik Korkusu

Okulla ev arasında trafik tehlikesi korkusu yaşar mısınız?		
SEÇENEKLER		%
HAYIR		49
EVET		51
KORKU DERECEŚİ		
A)	Haftada birkaç kez	24
B)	Ayda birkaç kez	12
C)	Yılda birkaç kez	14

Gençlerin yaklaşık yarısı (%51) evleri ile okulları arasında trafik tehlikesi korkusu yaşamaktadır; bu yüksek bir orandır. Bu yönden şehrin her türlü tehlike ve tehditler bağlamında ayrıntılı bir sosyal risk haritası çıkartılmalı ve ona göre gerekli önlemler alınmalı ve bu alınan önlemler toplumla etkin bir şekilde paylaşılmalıdır.

Tablo 16: Anlamsızlık ve Kararsızlık Duygusu

Anlamsızlık, karamsarlık duyguları yaşar mısınız?		
SEÇENEKLER		%
HAYIR		13
EVET		87
DUYGU SIKLIĞI		
A)	Haftada birkaç kez	36
B)	Ayda birkaç kez	17
C)	Yılda birkaç kez	27

Tablo-16 incelendiğinde, gençliğin içinde bulunduğu ruh halini sorgulamamıza ciddi veri sağlayabilir niteliktedir. Malatya'da gençlerin %87'si, ,anlamsızlık/karamsarlık' duyguları yaşamaktadır. Haftada/ayda birkaç kez "anlamsızlık/karamsarlık" duygusu yaşayanların oranı %53 olup, bu sorgulanması ve çözüme yönelik önemli sosyal çözümler üretilmesi gereken acil bir durumdur.

Tablo 17: İntihar Duygusu

İntihar duygusu yaşar mısınız?		
SEÇENEKLER		%
HAYIR		69
EVET		31
DUYGU SIKLIĞI		
A)	Haftada birkaç kez	8
B)	Ayda birkaç kez	7
C)	Yılda birkaç kez	17

Tablo verilerin baktığımızda Malatya'da, liseye devam eden ve ankete katılan gençlerin yaklaşık üçte biri intihar duygusu yaşamaktadır. Bu olumsuz/kötü duygunun nedenlerini ortaya koyacak derinlemesine bilimsel araştırmalar yapılmasına ihtiyaç olduğu açıktır. Özellikle bu duygunun %15 gençte hafta ya da ayda yaşanıyor olması endişe vericidir.

Tablo 18: Cinsel Tacize Tanıklık

Katılanın yaşadığı ortamlarda, cinsel taciz davranışlarına tanık olma durumu		
SEÇENEKLER		%
HAYIR		55
EVET		45
OLAY YAŞAMA SAYISI		
A)	Bir kez yaşadım	14
B)	İki kez yaşadım	11
C)	Birçok kez yaşadım	19

Ankete katılan liseli gençlerin %44'ü, çevrelerinde cinsel taciz olaylarına tanık olduklarını ifade etmiştir. Gençlerin bu beyanlarına göre, toplumumuzda yaşanan cinsel taciz olayları sıkıntılı bir düzeye yükseldiği söylenebilir. Türkiye'de diğer illerde cinsiyet yönünden yapılan analizlerde erkeklerin kadınlara göre ortalama %5 daha fazla cinsel tacize maruz kaldıkları da ayrıca belirtilmesi gereken bir husustur.

Tablo 19: Nefret Hissi

Çevrenizdeki insanlardan/toplumdan nefret etme hissi yaşar mısınız?		
SEÇENEKLER		%
HAYIR		20
EVET		80
DUYGU SIKLIĞI		
A)	Haftada birkaç kez	25
B)	Ayda birkaç kez	26
C)	Yılda birkaç kez	21

Liseye devam eden ve ankete katılan gençlerin %80'ni çevresindeki insanlara karşı nefret etme hissi yaşamaktadır. Bu nefret düzeylerinin bütün illerde bu oranda yüksekliği, toplumumuzun barış ve güvenliği açısından ciddi bir tehdit unsuru olarak düşünülmeli ve gerekli sosyal projeler acilen hayata geçirilmelidir.

Gençlik durum analiz anket verileri, bir şekilde toplumda yaşanan ekonomik, siyasi, kültürel ve sosyal travmaların insanımız üzerindeki etkilerini gözler önüne sermektedir. Bölgede uzun soluklu ve etkin olacak zihinsel dönüşümü sağlayıcı, insan merkezli barış projelerine ihtiyaç vardır. Gençliğin içinde bulunduğu durum toplumsal anomilerin açık bir yansımasıdır. Bu tablo özellikle de eğitim sisteminin yeniden baştan aşağı sorgulanmasını düşündürmektedir

SONUÇ VE TARTIŞMA

3-5 yaş grubunda, ilköğretimde ve ortaöğretimde Malatya ili, okullaşma oranları bakımından Türkiye ortalamasının üzerindedir. Malatya'da bir öğretmene ortalama 15 öğrenci düşmektedir. 2014 yılı Cumhuriyet Başsavcılığı verilerine göre, Malatya ilinde 29.863 olay kaydı vardır ve 15 yaş üzeri nüfusa oranı %5'tir ve Türkiye ortalamasının altında savcılığa yansıyan olay kaydı bulunmaktadır (Türkiye ortalaması %5,77). 2008 yılı ve 2014 yılı karşılaştırıldığında Cumhuriyet Başsavcılığında kayıtlı toplam olay artışında Malatya ili, Türkiye ortalamasının altındadır. 2014 verilerine göre faili meçhul oranı bakımından Malatya ili (4399 Faili meçhul olay), Türkiye genel ortalamasının altında yer almaktadır. Malatya Faili meçhul olay artış oranları (2010-2014 karşılaştırması) yönünden bulunduğu bölgede son sırada ve 81 il sıralamasında 78. sırada yer almaktadır. 2014 yılı içerisinde her 100 erkekten en az 8'i bir suçun zanlısı/faili olarak adliye kayıtlarında yer almıştır. Malatya, erkek suçluluğu yönünden Türkiye ortalaması altındadır. Çocuklara karşı işlenen cinsel suçlarda

LİSE ÖĞRENCİLERİNİN AİLE VE ARKADAŞLARINA YÖNELİK ŞİDDET KAYNAĞI

Malatya, 81 il içinde 67. sıradadır. Malatya ilinde adalete yansıyan olaylar bağlamında üç yılda çocuklara karşı 588 cinsel saldırı vakası gerçekleşmiştir. Malatya ilinde son üç yılda, 5.973 olayda 9.651 çocuk, suç mağduru olmuştur. Bu verileri ildeki (0-18 yaş) 236.064 çocuk sayısına oranlandığında; çocukların mağdur olduğu olay (dosya) oranı %2,5; mağdur çocukların oranı %4,1'dir. Bu oranlar Türkiye ortalamasının (%3,8 ve %2,3) üzerindedir. Uyuşturucu suç oranı yönünden 81 il arasında Malatya 9. sırada yer almaktadır. Ceza dava konulu (CBS) toplam olaylarda Malatya'da bir yılda gerçekleşen 29.300 toplam olayın yetişkin nüfusa oranı %5,9'dur (CBS toplam olaylarda Türkiye ortalaması %6,1). Malatya ili toplam olay oranları yönünden ülke düzeyinde 42. sırada yer almaktadır.

Çalışma kapsamında gençlere uygulanan ankette bu bölümü ilgilendiren bazı sorular

soruldu. Ankete katılan gençlerin beyanlarından hareketle;

- Yaşadıkları çevrede güvenlik endişesi taşıdıklarını,
- Yaklaşık her beş aileden birisinde gençlerin suça bulaşmış ebeveynlerle yaşadığını,
- Yaklaşık her beş evden birinde gençlerin suç mağduru olmuş bir yakını bulunduğunu,
- Yaşanan toplumda ciddi oranda intihar eğilimi ve girişim riskinin bulunduğunu,
- Çocukların cinsel taciz/saldırı yönünden ciddi düzeyde risk altında olduklarını,
- Okul yolunda şiddet riski yaşandığını, söylenebilir.

Gelişmiş sosyal devletler çalışmayan, iş bulamayan ve ya işten çıkarılan vatandaşlarına durumları düzeline kadar ihtiyaçlarını temin üzere sosyal yardım yapmaktadır. 2016 Mayıs ayı itibarıyla 72 okulda 5.040 kişiye çeşitli eğitimler verilmiştir. Özellikle aileye yönelik evlilik öncesi, evlilik süreci ve boşanma süreci eğitim programları aile bütünlüğünün korunması ve evlilik sürecinin sağlıklı yürütülebilmesi için çok önemli eğitimlerdir. Evlilik öncesi evliliğe hazırlama, aile içi iletişim ve sorunların çözümüne yönelik evlilik süreci aile eğitimleri ve sorunlu olup boşanma aşamasına gelen ailelere yönelik boşanma süreci danışmanlığı hizmetleri Sosyal hizmet merkezlerinin önemli bir hizmet alanıdır. Bu eğitimler aile içi şiddet ve boşanma vakalarının azalmasına katkı vermektedir. Şiddet vakalarının önlenmesi veya azaltılması toplumda önemli bir yer tutmaktadır. Sosyal hizmet merkezinin eğitim danışmanlık biriminde verilen Aile Boşanma Süreçleri Danışmanlık hizmeti aktif hale gelmiş olup bu kapsamda başvuran ailelere danışmanlık hizmeti verilmektedir. Sosyal hizmet merkezinde görevlendirilen meslek elemanları (psikolog, sosyal çalışmacı) suça sürüklenen çocuklar, tedbir kararları, korunma kararı sonrası işe yerleştirme gibi konularda İl Emniyet Çocuk Şube Müdürlüğü ile koordineli olarak çalışmalar yapmaktadır. Çocukların korunmaya muhtaçlık kapsamına alınma sebepleri ve bu sorunları önlemeye yönelik koruyucu hizmetler yapılmaktadır. Özellikle suca sürüklenen çocuklarla ilgili İl Emniyet Çocuk Şube Müdürlüğü ile koordineli olarak küçük çaplı bile olsa işlenen suçların önlenmesi ve çocukların korunması sağlanmaktadır. Bu kapsamda 2015 yılından itibaren 2016 yılının Mayıs ayına kadar 326 çocuğa müdahale edilmiş ve haklarında mesleki çalışma yapılmıştır. İntihar teşebbüs vakaları, istismar olayları, çocuklarda alkol ve madde kullanım vakaları, sokakta çalışan, kayıp ve aile içi şiddet mağduru çocuklara yönelik sorunlar bu kapsamda değerlendirilmektedir. Vakaların büyük bir bölümü rehberlik ve mesleki uygulamalarla çözümlenmektedir. Bu alanda daha dikkatli olmak ve koruyucu önlemleri devreye koymak oldukça önemlidir.

ÖNERİLER

Araştırma veriler bağlamında, şu temel önerilerde bulunulabilir:

Malatya ilinin yönetimi, her tür hizmetin planlanması ve dağıtımını ilin demografik nitelikleri göz önünde tutularak yürütülmelidir. Öncelikle yakın ya da uzak tarihlere göçle gelenlerin, ortak şehir kültürüne uyumları yönünden sosyal projeler içinde tutulmaları, risk unsurları ile kolay temas sağlaması muhtemel olan bu kesimin sağlıklı ve güvenli kuruluşlarla muhatap kılınması; sosyal, çalışma ve eğitim hayatına katılımlarının sağlanması, kapalı yaşantısından uzaklaştırılmaları çok ciddi bir ihtiyaçtır. Malatya'nın içinde bulunduğu bölgesinin düşük gelişmişlik düzeyi, Malatya'nın niteliksiz göçe maruz kalmasına neden olmaktadır. Malatya'ya içinde bulunduğu bölge illerinden göçle gelen nüfusun, niteliğini artırmaya yönelik eğitim, sağlık, kültürel ve sosyal politikaların geliştirilmesine öncelik verilmelidir.

Toplumda yaşayan bireylerin kendilerini ve geleceklerini garanti almaları için sosyal güvenlik sisteminin işlevselliği artırılmalıdır. Tüm vatandaşlar bir şekilde bu sisteme dâhil edilmelidir. Gelişmiş batı toplumlarında hastalık, işsizlik, emeklilik ve bakım sigortaları zorunlu primli sosyal güvenlik sistemleridir. Bunlardan bakım sigortası Türkiye’de henüz işlevsel değildir. Türkiye nüfusunun giderek yaşlanması, engellilerin sayısının artması ve ailede dönüşüm kapsamında çekirdek aileye geçiş süreci bakım sigortasını zorunlu hale getirecektir. Bunun için vakit geçirmeden bu sistemin alt yapısı kurulmalı ve her çalışan bireyin kendi geleceği için bakım sigortasına prim ödemesi zorunlu hale getirilmelidir.

Bağımlılıkla mücadele konusunda kamu kuruluşları arasında eşgüdüm sağlanmalı, uyuşturucu üretimi ve kullanımı ile daha aktif mücadele edilmelidir. Uyuşturucu üretimi konusunda daha dikkatli davranılmalıdır. Özellikle bölgede uyuşturucu ticareti yapanlar kurban olarak gençleri seçmektedir. Gençlerin bu risk ağına düşmemeleri için özel çaba sarf edilmelidir. Gençlik merkezleri, eğitim müesseseleri ve gençlik politikaları gözden geçirilmeli ve işlevsellikleri artırılmalıdır. Uyuşturucu ve madde kullanımı ile mücadele daha aktif hale getirilmeli, vatandaşlardaki maddeye erişimin kolay olduğu imajı kırılmalı, kolluk denetimleri artırılmalı, üretici, satıcı ve kullanıcılarla mücadele Malatya kırsalında da eşgüdüm halinde yürütülmelidir. Özellikle medyanın dikkati çekilmeli, haber yapma isteği ile bilinçsizce vatandaşı teşvik etme eğilimi gözden geçirilmeli ve teşvik edici uyarıcılar engellenmelidir.

Şiddet, suç, madde kullanımı eğilimi/alışkanlığı bulunan birey ve gençler ve aileleri eğitilmeli, aile içi iletişimler güçlendirilmeli, ailelerin çocuklarına sahip çıkması sağlanmalı, sokaklar sürekli kontrol altında tutulmalıdır. Bu konuda merkezi ve yerel yönetim, özel ve sivil örgütlenmeler eşgüdüm halinde çalışmalı, eğitim camiası üzerinden tüm çocuklar pedagojik yöntemler içinde uyarılmalı ve bilinçlendirilmelidirler. Vatandaş-devlet kaynaşması sağlanmalı, Devleti küçük düşürücü ve vatandaşları devletten soğutucu, koparıcı unsurlara fırsat verilmemelidir. Devlet otoritesine zarar verecek tüm unsurlar gözden geçirilmeli, otorite zafiyetine fırsat verilmemeli ve bireysel hesaplaşmaların önüne geçilmelidir. Toplumda risk taşıyan alan ve bireyler konusunda hassas davranılmalı, istismar edilmelerine fırsat verilmemeli ve sağlıklı vatandaşların acıma duygularının da sömürülmesine müsaade edilmemelidir.

İlinin sosyal ve ekonomik risk haritası çıkartılmalı, riskli bölgeler ve risk konuları ortaya konulmalı, her risk unsuruna uygun politikalar üretilmeli, sorunlar doğmadan tedbirler alınmalı ve uygulamaya konulmalıdır. Henüz kendisini koruyacak kapasiteye ulaşamamış bireyler olan çocuklara yönelik izleme ve takip üniteleri oluşturulmalı, sokakta çalışan ve yaşayan çocuklar ivedi tespit edilerek eğitim çağında olanlar eğitim kurumları ile buluşturulmalıdır. Korumaya muhtaç duruma düşen çocuklar ise hızlı bir şekilde koruma altına alınarak en uygun hizmet modelinden yararlandırılmalıdırlar. Koruyucu aile hizmeti kapsamında gönüllü ailelerin sayılarının artırılması için genel bir çalışma yapılmalı, bu hizmet tüm topluma tanıtılmalı ve bu alanda hizmet verebilecek gönüllülerin sayısı artırılmalıdır. Koruma altındaki çocukların düzenli bir aile yanında çocukluğunu geçirmesi ve aile ortamını tanıyarak anne-baba rollerini görerek yetişmesi oldukça önemlidir.

Suçta sürüklenen ve suç mağduru olan çocukların sosyal çevresi kontrol edilmeli ve erken yaşta çocukların suç unsurları ile buluşması engellenmelidir. Çocukların şiddete maruz kalmasının önüne geçilmeli, mobil ekipler oluşturulmalı, istihbarat ve ihbar hatlarının işlevselliği artırılmalıdır. Eğitim çağında olup özellikle ekonomik yetersizliklerle eğitime devam edemeyen çocukların ailelerinin İl Aile ve Sosyal Politikalar Müdürlüğü tarafından yürütülen sosyal ve ekonomik destek hizmetlerinden yararlanmaları daha işlevsel hale gelmelidir. Özellikle kırsalda bu alanda ihtiyaç sahipleri belirlenmeli ve gerekli ekonomik destek sağlanmalıdır. Bu hizmetler talep odaklı olmak yerine yerinde tespitlerle arz odaklı olmalıdır. Çocuk evleri vatandaşların ve sivil kuruluşların destek ve katkısı ile çoğaltılması sağlanabilir.

Sosyal hizmet merkezleri tarafından yürütülen aile eğitim programları çoğaltılmalı, milli eğitim, müftülük, sağlık ve yerel yönetimlerle işbirliği yapılarak daha fazla kitlelere ulaşım sağlanmalı, toplumun bütün kesimlerine ulaşılmalı, tüm eğitim modüllerden vatandaşlar yararlandırılmalıdır. Aile içi şiddet vakaları için erişim kolaylığı sağlayacak ihbar mekanizmaları yaygınlaştırılmalı ve hızlı müdahalelerle sorunlar başlamadan çözülmeye çalışılmalıdır. Bu alanda danışmanlık hizmetleri de güçlendirilmelidir. Sosyal hizmet merkezlerinin evlilik öncesi, evlilik süreci ve boşanma süreci danışmanlıkları daha geniş alana yayılmalı, bu alandaki meslek elemanlarının sayısı artırılmalı ve hizmetler daha geniş

LİSE ÖĞRENCİLERİNİN AİLE VE ARKADAŞLARINA YÖNELİK ŞİDDET KAYNAĞI

zamanlara yayılmalıdır. Kişilere evlenmeden önce ulaşılarak aile müessesesi etkili aile eğitim modülleri üzerinden tanıtılmalı, uyum ve oryantasyonlarına katkı verilmeli, sorunlarda değerler anlayışında baş etme, problem çözüme yöntemleri öğretilmeli, vatandaşlara yetenek ve kabiliyetlerinin farkındalığı aşılanmalıdır.

Gençlik anket verileri gençlerle ilgili sosyal risklerin varlığı hususunda birbirini desteklemektedir. Böylece Malatya ilinde gençlikle ilgili sosyal risk araştırmaları yapılmasının ve gerekli önlemlerin / sosyal projelerin hayata geçirilmesinin doğru olacağı düşünülmektedir. Şiddetin, suçun daha oluşmadan ailede, okulda ve diğer sosyal ortamlarda önlenmesi için, çocuk/genç/aile odaklı önleyici rehberlik, koruyucu hukuk ve barış, müzakere temalı sosyal projelerin hayata geçirilmesi bütün illerde için; de önemli bir ihtiyaçtır.

Özellikle öğrencilerin şiddete, suçta, madde kullanımına ve intihara yönelme duygu, düşünce, eğilimlerini azaltmak ve/ya önlemek için kişisel, duygusal ve sosyal yeterlikleri geliştirilmelidir. Gençler arasında kaliteli etkileşimlerin, ilişkilerin, arkadaşlıkların ve dostlukların inşa edilebilmesi için, doğrudan temasın kaliteli kurulabilmesi için öğrencilerin sosyal ve duygusal yeterlikleri geliştirilmesi onları toplumla bütünleştirecektir. Bunun için gençlere okullarda eş zamanlı olarak psiko-eğitim verilmelidir. Psiko-eğitim konuları olarak; iletişim becerileri, kendini tanıma ve ifade etme, çatışma yönetimi, öfke yönetimi, duyguları yönetme, empati, perspektif alma, öz yeterlik, yardım davranışları, anlaşmazlık yönetimi ve yüz yüze yapıcı müzakere, akran arabuluculuk/barış yapıcılık vb. sayılabilir. Aynı zamanda okullarda öğrencilerin anlaşmazlıklarda sorun çözme yönetim becerileri geliştirilmelidir. Gençlerin, okul, aile ya da diğer sosyal ortamlarda birbirleriyle karşı karşıya geldiklerinde ya da kişiler arası anlaşmazlıklar yaşadıklarında, ortak anlaşmazlıklarını yapıcı, barışçıl ve onarıcı yönetebilmeleri için, okullarda öğrencilerin, anlaşmazlık yönetimi, yüz yüze müzakere ve akran-arabuluculuk / barış yapıcılık becerileri geliştirilmelidir.

Koruyucu hukuk ve önleyici rehberlik', bir şekilde örgün eğitimin tüm kademelerindeki programlarında yer almalı, hayat boyu eğitim projeleriyle de bu programların işlevselliği aile/toplum boyutunda genişletilmelidir. Değerler eğitimi, ahlaki değerler eğitimi, yerel ve evrensel anlamda örgün eğitim ve hayat boyu/yaygın eğitim yoluyla güncel sorunlarla bağlantılı, gündelik yaşam sosyolojisini öne çıkartarak işe koşulmalı, bu yönde ihtiyaç duyulan mevzuat çalışmaları çok sektörlü olarak acilen başlatılmalıdır. Başta üniversite olmak üzere, ilde faaliyet gösteren çok sayıda kamu kurumu ve sivil toplum kuruluşlarının organize edeceği birçok sempozyum, konferans, kongre, söyleşi ve diğer farkındalık etkinlikler yapılabilir. Üniversite, yerel yönetimler, kamu kurumları ve sivil toplum ortaklığında ve hatta bölge illerini kapsayacak sanatsal ve kültürel aktiviteler daha da yaygınlaştırılmalıdır.

Devlete aidiyet duygusu üst düzeydedir. Bununla birlikte, azınlık ta olsa memnun olmadığını belirtenlerin memnuniyetsizlik nedenlerinin araştırılarak aidiyet duygularının geliştirilebilmesi için gerekli adımların atılması gerekmektedir. Toplumda ayrımcılığa uğradığını veya dışlandığını düşünenlerin böyle düşünmelerinin nedenlerinin araştırılarak bunların giderilmesi hususunda uygun politikalar geliştirmek gerekmektedir. Üniversitelerin, ilin sosyo-kültürel ve ekonomik gelişimine katkısının artırılması gerekir. Bu bağlamda araştırmacı personel ve araştırma altyapılarının güçlendirilmesi, nitelikli akademik personelin üniversiteye kazandırılması, üretilen akademik bilginin şehrin ekonomik ve sosyo-kültürel açıdan gelişmesi açılardan uygulamaya konması, uygulamalı derslere ağırlık verilmesi, özellikle de üniversite yönetimi ve akademisyenlerin kentle irtibatlarının güçlendirilmesi gereklidir. Özellikle üniversite-sanayi işbirliği geliştirilmelidir. Birlikte projelerin önü açılabilir.

Bu sosyal analiz çalışması gibi, her temel konu ve her temel sosyal sorunla ilgili olarak ile/bölgeye yönelik çok sayıda bilimsel araştırma yapılabilir. Özellikle gençliğin giderek artan anlam arayışına karşılık olarak ve olumsuz yapılarla yönelmelerini ortadan kaldıracak tedbirler olarak yeni nesilleri hayatın amacı, idealler ve zihinsel yönden güçlü kılabilecek projeler acilen hayata geçirilebilir. Çocukların, gençlerin (yeni neslin) ciddi bir anlam arayışı içinde bulunduğu gerçeğinden hareketle aileyi, sosyo kültürel yapıyı, eğitimi güçlendirecek yerel tedbirler geliştirilmeli; bu bağlamda faaliyet gösteren STK'ların çoğalması ve güçlenebilmesi için etkin tedbirler alınabilir.

KAYNAKLAR

- Biçerli, M. K. (2010), Çalışma Ekonomisi, İstanbul:Beta Basım A.Ş.
- Canter, D. (2011), Suç Psikolojisi, İstanbul: İmge Yayınevi
- Dinçer, B. Özasan, M. ve Kvasoğlu, T. (2003), „İllerin ve Bölgelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması (2003)”, DPT Bölgesel Gelişme ve Yapısal Uyum Genel Müdürlüğü, Yayın no: DPT 2671.
- Genç, Yusuf ve Seyyar, Ali, (2010) “Sosyal Hizmet Terimleri Sözlüğü”, Sakarya, Sakarya Yayınevi.
- Gruen, A. (2008), Empatinin Yitimi, İstanbul: Çitlembik Yay.
- Gür B. S. vd. (2012). “Türkiye’nin Gençlik Profili”, SETA, İstanbul.
- Kızmaz, Z. (2006), Cezaevi Müdavimleri, Ankara: Orion Yayınevi
- Marinoff, L. (2004), Felsefe Terapisi, İstanbul: GENDAŞ Yay.
- Neill, A. S. (1978), Bir Eğitim Mucizesi (çev. G. Dikmen) İstanbul: Hür Yay.
- Özpolat V. ve Solak,A. (2011), Türkiye’nin Çocuk Mağduriyeti Haritası,Ankara: HEGEM yayınları
- Riches, D. (1998) “Antropolojik Açından Şiddet”, çev: Hallacoğlu, D. Ayrıntı Yayınları, İstanbul
- Solak, A. (2007), Okullarda Şiddet ve Çocuk Suçluluğu. Ankara: HEGEM Yay.
- Solak, A. (2016), Şiddeti Kültürü, Ankara: HEGEM Yay.
- Akın, H. M. (2014). “Gençlik Toplumsallaşmasında Akran ve Arkadaşlık Grupları”, Gençlik Araştırmaları Dergisi, Cilt 2, Sayı 4, ss. 10-21.
- Aksüt, M; Batur, Z. (2007). “İnternet Perspektifinde Sosyalleşme ve İletişim Kurma Süreci” <http://ab.org.tr/ab07/bildiri/134.doc> (Erişim tarihi: 20.04.2018).
- Ayan, S. (2010), Aile ve Şiddet, Ankara: Ütopya Yayınları
- Bellici N. vd. (2014). “Lise Öğrencilerinde Okula Bağlanma ve Şiddet Eğilimi Arasındaki İlişkinin Cinsiyet Ve Sınıf Değişkenlerine Göre İncelenmesi” Gençlik ve Kültürel Mirasımız Kongresi, 16-18 Mayıs 2014, Samsun, ss. 538-592.
- Dinçer, B., Özasan, M. ve Satılmış, E. (1996), „İllerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması”, DPT Bölgesel Gelişme Ve Yapısal Uyum Genel Müdürlüğü, Yayın no: DPT 2466.
- Dolu, Osman Uludağ, Şener ve Doğutaş, C., (2010) “Suç Korkusu: Nedenleri, Sonuç-ları Ve Güvenlik Politikaları İlişkisi” Ankara Üniversitesi SBF Dergisi - 65-1
- Eilger-Rüttgardt, S. (1997), Intergration Behinderter’; Der. Textor; Martin;Sozialpolitik, Westdeutscher Verlag, Hof.
- FKA (2015), Fırat Kalkınma Ajansı 2014-2023 Bölge Planı Mevcut Durum Analizi Georgas, J. vd. (2001), Functional Relationships InThe Nuclearand Extended Family: A-16 Culture Study. *International Journal of Psychology.* 36 (5), 289-300.
- Gül, S. K., Güneş İ. D. (2009) “Ergenlik Dönemi Sorunları Ve Şiddet” Polis Bilimleri Dergisi, Sosyal Bilimler Dergisi / Cilt: XI, Sayı 1, Ankara
- İstanbul Liseli Profili, Genç Hayat Vakfı Yayınları, İstanbul, 2011.
- Kara, S. (2013). “Hz. Peygamberin Elinde Şekillenen İdeal Gençlik”, Gençlik Araştırmaları Dergisi, Cilt. 1 Sayı. 2, Yıl:2013, ss. 6-29.
- Kayaoğlu, A.G. (2000) “Futbol Fanatizmi, Sosyal Kimlik Ve Şiddet: Bir Futbol Takımının Taraftarlarıyla Yapılan Çalışma”. A.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış doktora tezi, Ankara
- Kepekençi, Y.; Çankır Ş. (2006). “Bullying Among Turkish High School Students”, Child Abuse And Neglect. Feb; 30 (2), pp. 193-204.
- Kızmaz, Z., (2006) “Şiddetin Sosyo - Kültürel Kaynakları Üzerine Sosyolojik Bir Yak-laşım” Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Fırat University Journal of So-cial Science Cilt: 16, Sayı: 2 Sayfa: 247-267, Elâziğ
- Öğülmüş, S. (2006). “Okullarda Şiddet ve Alınabilecek Önlemler”, Eğitime Bakış, Yıl 2, Sayı 7, ss. 20-21.
- Özcebe, Hilal ve Diğerleri. (2006). “Ankara’da Bir İlköğretim Okulunda Erken ve Orta Dönem Adolesanlarda Şiddet Algısı ve Şiddet Davranış Sıklığının Değerlendirilmesi” 1. Şiddet ve Okul Sempozyumu Bildiri Özetleri, 28-31 Mart 2006 İstanbul, ss. 28-31.
- Özyürek, A. ve Tezel Şahin, F. (2005), „5-6 Yaş Grubunda Çocuğu Olan EbeveynlerinTutumlarının İncelenmesi”, *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25(2),19-34.
- SDYV (2016), Malatya Sosyal Yardımlaşma Vakfı Nisan 2016 Verileri

LİSE ÖĞRENCİLERİNİN AİLE VE ARKADAŞLARINA YÖNELİK ŞİDDET
KAYNAĞI

- SEKAM (Sosyal, Ekonomik ve Kültürel Araştırmalar Merkezi), (2014). “Türkiye Gençlik Raporu Gençliğin Özellikleri, Sorunları, Kimlikleri ve Beklentileri”, (Proje Yöneticisi: Celalettin Vatandaş), Sekam Yayınevi, İstanbul.
- Seyyar, A. (1999), ‘Özrüllüğün Tanımlanmasındaki Sosyal Faktörlerin Önemi’, Saray Rehabilitasyon Dergisi, Sayı: 2
- Sever, Sedat (2002), “Çocuk Kitaplarına Yansıtılan şiddet: Milli Eğitim Temel Yasası ve Çocuk Haklarına Dair Sözleşme Bağlamında Bir Değerlendirme”, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 35 (1-2):25-37, Ankara
- Sözer, M. A. (2004). ‘İsrahevlerinde Kalan Çocukların Suç İşlemelerine Aile Ortamının Etkisi’, *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8,(2-3),155-192.
- Yıldız E. B., Sivri, U., Berber, M. (2010), ‘Türkiye’de İllerin Sosyo-ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması (2010)’ Uluslararası Bölgesel Kalkınma Sempozyumu, 7-9 Ekim 2010, Yozgat.
- Adalet Bakanlığı İstatistikleri (2014)
- ADNKS (2008; 2014) Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Malatya 2008-2014 Verileri
- ADNKS (2010) Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Malatya 2010 Verileri
- ASPB (2016), 2016 yılı Nisan ayı Malatya ASP İl Müdürlüğü Verileri
- Avrupa Komisyonu (2011), Avrupa Birliği Doğum İstatistikleri, [http://epp.eurostat.ec.europa.eu/statistics_explained/index.php?title=File:Total_fertility_rate,_1960-2011_\(live_births_per_woman\).png&filetimestamp=20130129121040](http://epp.eurostat.ec.europa.eu/statistics_explained/index.php?title=File:Total_fertility_rate,_1960-2011_(live_births_per_woman).png&filetimestamp=20130129121040)
- Avrupa Komisyonu (2011), Avrupa Birliği Nüfus İstatistikleri, web adresi: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/statistics_explained/index.php/Population_structure_and_ageing
- BİLSAM (2009) BİLSAM 2010 Verileri
- DERBİS (2016), <https://www.dernekler.gov.tr/tr/Anasayfalinkler/derneksayilari.aspx> Haziran 2016 Verileri
- Dernekler Dairesi Başkanlığı, <https://www.dernekler.gov.tr/tr/sendikaislemleri/sendika-istatistik.aspx>, Erişim 25.6.2016
- Malatya Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü Verileri (Haziran 2016)
- Malatya Gençlik Hizmetleri ve Spor İl Müdürlüğü 2015-2016 Verileri
- Malatya Ticaret ve Sanayi Odası Tablo 109: Malatya T. ve S. Odası Üye Sayısı
- Malatya Valiliği (2016), 2016 Malatya Valilik İstatistikleri
- MEB (2016), 2014-2015 MEB İstatistikleri Malatya’da İlköğ. Okullaşma Oranları
- MEB (2016), 2014-2015 MEB İstatistikleri Malatya’da Okulöncesi Okullaşma Oranları
- MEB (2016), 2014-2015 MEB İstatistikleri Malatya’da Ortaöğ. Okullaşma Oranları
- SGK (2016), Malatya İli Sosyal Güvenlik Kurumu 2016 Yılı Verileri SGK, Kasım 2012 İstatistik Bülteni, <http://www.sgk.gov.tr/wps/portal/tr/kurumsal/istatistikler?CSRT=15889297173742471958>
*Erişim Tarihi: 06.03.2012+
- TBMM -10/148, 182, 187, 284, 285 Esas Numaralı Meclis Araştırma Kom. Raporu
- TÜİK (1980; 2012), TRB1 Bölgesi Kent/Kır Nüfusu ve Oransal Değişimi, 1980-2012
- TÜİK (2011), 2010 ve 2011 Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması.
- TÜİK (2013), 2013 Eğitim İstatistikleri
- TÜİK (2015), Sayılarla Türkiye (Malatya-Elazığ-Bingöl-Tunceli) Haziran 2015
- TÜİK (2016), Sağlık Harcamalarına Ayrılan Kaynak 1999-2015
- Türkiye Ulusal İstatistik Kurumu (TÜİK) (2006), <https://biruni.tuik.gov.tr/aileyapidagitimapp/aileyapi.zul> 10.09.2016
- Ünsal, Artun, (1996) “Genişletilmiş Bir Şiddet Tipolojisi”, Cogito. Sayı: 6-7. Kış-Bahar. s.29-36.
- Yeğen, M. vd. (2012), ‘Türkiye’de Gönüllü Kuruluşlarda Sivil Toplum Kültürü’, <http://www.yasamadair.org/Adminjkl/1.pdf>, erişim tarihi: 13.12.2012.